

Sivistysvaliokunta

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2026—2029

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2026—2029 (VNS 2/2025 vp): Asia on saapunut sivistysvaliokuntaan mahdollisen lausunnon antamista varten valtiovarainvaliokunnalle. Määräaika: 23.5.2025.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- budjettineuvos Taina Eckstein, valtiovarainministeriö
- budjettineuvos Sanna Nieminen, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Ville Heinonen, opetus- ja kulttuuriministeriö
- johtaja Minna Karvonen, opetus- ja kulttuuriministeriö
- ylijohtaja Tiina Kivisaari, opetus- ja kulttuuriministeriö
- ylijohtaja Sirkku Linna, opetus- ja kulttuuriministeriö
- kansliapäällikkö Eeva-Riitta Pirhonen, opetus- ja kulttuuriministeriö
- talousjohtaja Pasi Rentola, opetus- ja kulttuuriministeriö
- koulutusasioiden johtaja Irmeli Myllymäki, Suomen Kuntaliitto
- toiminnanjohtaja Ida Mielityinen, Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry
- erityisasiantuntija Risto-Matti Alanko, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry
- koulutuspolitiikan johtaja Nina Lahtinen, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry
- johtaja Heikki Kuutti Uusitalo, Sivistysala ry
- toiminnanjohtaja Heikki Holopainen, Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry
- toiminnanjohtaja Nina Hahtela, Tieteentekijöiden liitto ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Oulun yliopisto
- Aalto-yliopisto
- Helsingin yliopisto
- Itä-Suomen yliopisto
- Kansallinen koulutuksen arviointikeskus
- Metropolia Ammattikorkeakoulu
- Opetushallitus

Valiokunnan lausunto SiVL 6/2025 vp

- Taiteen edistämiskeskus
- Turun ammattikorkeakoulu
- Valtion liikuntaneuvosto
- Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore
- Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ry
- Bildningsalliansen rf
- Kansalaisopistojen liitto KoL ry
- Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry
- Luovan työn tekijät ja yrittäjät ry
- Nuorisoala ry
- Näyttelijäliitto ry
- Opintokeskukset ry
- Suomen Kansanopistoyhdistys ry
- Suomen kesäyliopistot ry
- Suomen lastenkulttuuriliitto ry
- Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry
- Suomen Taiteilijaseura ry
- Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL ry
- Urheiluopistot ry
- Vapaa Sivistystyö ry

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Taloudelliset lähtökohdat

Valtiovarainministeriö on arvioinut talouskasvun olevan 1,3 prosenttia vuonna 2025 ja noin 1,5 prosenttia vuosina 2026—2029. Geopoliittinen epävarmuus ja kauppapoliittiset jännitteet ovat kuitenkin lisänneet huomattavasti epävarmuutta tulevaisuuden näkymiin. Kauppasodan ja asetettujen tullien kestosta ja mittakaavasta riippuen talouden kasvu voi jäädä tänä ja ensi vuonna enustettua heikommaksi.

Julkisen talouden tilaa ovat viimeisen 15 vuoden ajan heikentäneet väestön ikääntyminen, globaalit kriisit, Venäjän hyökkäyssodan vaikutukset sekä vaikea kotimainen talouskasvu. Viime vuosina julkista velkaa ovat kasvattaneet myös suuret puolustushankinnat ja korkotason nousu. Pääministeri Orpon hallituksen tavoitteena on vakauttaa julkisen talouden velkasuhde vuoteen 2027 mennessä.

Julkisiin menoihin ja tuloihin suoraan vaikuttavien toimenpiteiden ohella on tärkeää huolehtia talouden kasvuedellytyksistä. Talous- ja työllisyyskasvun vauhdittaminen on tärkein keino julkisen talouden vakauttamiseksi. Talouskasvua vauhditetaan muun muassa osaamistason nostoon tähtäävillä toimenpiteillä ja merkittävillä panostuksilla TKI-toimintaan.

Valiokunnan lausunto SiVL 6/2025 vp

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala

Vuosien 2026—2029 julkisen talouden suunnitelman mukaisesti opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokan määrärahataso säilyy lähes ennallaan ja on kehyskaudella keskimäärin noin 8,7 miljardia euroa. Toteutuessaan se tarjoaa hallinnonalalle taloudellista pitkäjänteisyyttä toteuttaa tehtäväänsä. Kehyskauden alussa määrärahoista noin 0,9 miljardia euroa osoitetaan varhaiskasvatukseen sekä esi- ja perusopetukseen, noin 1,4 miljardia euroa toisen asteen koulutukseen, noin 4,1 miljardia euroa korkeakoulutukseen ja tutkimukseen, noin 1,3 miljardia euroa opintotukeen, noin 0,6 miljardia euroa taiteeseen ja kulttuuriin sekä noin 0,2 miljardia euroa liikuntatoimeen ja nuorisotyöhön.

Sopeutustoimet

Valiokunta pitää myönteisenä, että aiemmin linjattua opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan valtionavustussäästöä on lievennetty 10 miljoonalla eurolla 65 miljoonaan euroon. Ehdotetut sopeutukset kohdentuvat korkeakoulutukseen (52,7 milj. euroa), hallinnonalan rakentamisen investointiavustuksiin (4 milj. euroa), aamu- ja iltapäivätoiminnan valtionosuuksiin (7 milj. euroa) ja jatkuvan oppimisen erillisavustukseen (1,3 milj. euroa). Lisäksi korkeakoulujen perusrahoitusta vähennetään 30 miljoonalla eurolla vuonna 2026, 20 miljoonalla eurolla vuonna 2027 ja 15 miljoonalla eurolla vuodesta 2028 alkaen. Kehyspäätöksessä päätetyillä sopeutuksilla kateetaan kasvutoimista aiheutuvia verotulomenetyksiä, määräaikaisen investointiohjelman laajennuksia sekä muutoksia aiemmin tehtyihin päätöksiin. On tärkeää kohdentaa säästöt siten, että hallinnonalan kaikkien sektoreiden toimintaedellytykset kyetään turvaamaan.

Opetus- ja kulttuuritoimen toimialaan liittyy myös kuntien peruspalvelujen valtionosuuksien 75 miljoonan euron säästö, sillä varhaiskasvatukseen sekä esi- ja perusopetuksen rahoituksesta valtaosa sisältyy valtiovarainministeriön pääluokkaan osaksi kuntien peruspalveluiden rahoitusjärjestelmää. Saadun selvityksen mukaan säästö toteutetaan vähentämällä vuonna 2026 kuntien peruspalveluiden valtionosuusrahoitusta prosenttiperusteisesti niin, että muutos ei kasvata kuntien suhteellisia eroja valtionosuuksissa. Opetus- ja kulttuuritoimi on kuntien keskeinen toimiala, ja sivistysvaliokunta painottaa, että kunnille tulee turvata riittävät taloudelliset voimavarat niiden vastuulla olevien lakisääteisten sivistyspalvelujen järjestämisen varmistamiseksi. On kannatettavaa, että hallitus sitoutuu jatkamaan norminpurkua kuntien tehtäväkentästä.

Keskeisiä rahoituslisäyksiä

Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus sekä vapaa sivistystyö. Perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen vahvistamiseen liittyvät määrärahalisäykset kohdennetaan muun muassa jo päätettyihin oppimisen tuen uudistamisen toimenpiteisiin, yksityisten opetuksen järjestäjien rahoituksen nostamiseen sekä perusopetuksen vähimmäistuntimäärän kasvattamiseen. Lisäksi perusopetukseen valmistavan opetuksen lisäopetukseen kohdennetaan julkisen talouden suunnitelman mukaan vuosittain 13,8 miljoonaa euroa vuodesta 2026 lukien. Rahoituksella mahdollistetaan valmistavan opetuksen jatkuminen kahden lukuvuoden ajan tilanteissa, joissa se arvioidaan tarpeelliseksi oppilaan riittävien kielellisten valmiuksien varmistamiseksi. Vapaan sivistystyön rahoitukseen sisältyy hallitusohjelman mukainen 3 miljoonan euron lisäys kansanopistojen oppivelvollisuus- koulutukseen, ja ruotsinkielisen kotoutumiskoulutuksen tarjontaa vahvistetaan puolella miljoonalla eurolla.

Valiokunnan lausunto SiVL 6/2025 vp

nalla eurolla vuosina 2026 ja 2027. Sivistysvaliokunta pitää tärkeänä, että varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen sekä vapaan sivistystyön vastuualueille kohdistetaan merkittäviä panostuksia laadukkaiden ja tasa-arvoisten palveluiden järjestämisen edellytyksiin sekä kehittämistoimintaan.

Valiokunta on eri yhteyksissä kiinnittänyt huomiota tarpeeseen löytää ratkaisut varhaiskasvatuksen henkilöstön saatavuuden parantamiseksi (esimerkiksi SiVM 2/2024 vp ja SiVL 3/2024 vp). Tähän liittyen valiokunta pitää tervetulleena julkisen talouden suunnitelman kirjausta siitä, että varhaiskasvatuksen täydennyskoulutusmalliin yhteistyössä Suomen kuuden suurimman kaupungin kanssa osoitetaan vuosittain 6 miljoonaa euroa.

Opetushallituksessa toimiva lukutaito-ohjelma vastaa Kansallisen lukutaitostrategian 2030 toimeenpanosta. Ohjelma tukee kaikenikäisten lukemista ja lukutaitoa varhaiskasvatukseen ja kouluille suunnattujen osaohjelmien kautta sekä jakamalla valtionavustuksia lukutaitotyöhön. Julkisen talouden suunnitelman mukaan lukutaito-ohjelmaan kohdennetaan 1,25 miljoonaa euroa vuosittain. Valiokunta pitää panostusta tärkeänä, sillä Kansallisen koulutuksen arviointikeskus Karvin perusopetuksen oppimistulosten arvioinneista käy ilmi, että lukemisharrastus on selvästi yhteydessä oppilaan osaamiseen ja että lukemisharrastus tukee osaamisen kehittymistä sekä äidinkiessä että matematiikassa.

Harrastamisen Suomen mallin mukaisen nuorten harrastustoiminnan tarkoituksena on edistää nuorten hyvinvointia mahdollistamalla perusopetukseen osallistuvalla nuorella mieluisa ja maksuton harrastus koulupäivän jälkeen tai ennen sen alkamista. Sivistysvaliokunta pitää erinomaisena linjauksena sitä, että Harrastamisen Suomen mallin määrärahaan osoitetaan viiden miljoonan euron pysyvä tasokorotus ja siten tuetaan lasten ja nuorten matalan kynnyksen harrastamista koulupäivän yhteydessä.

Korkeakoulut ja TKI. Valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta annetun lain mukaisesti tutkimus- ja kehittämistoimintaan valtion talousarvioissa tarkoitettujen valtuuksien ja määrärahojen yhteismäärää nostetaan 1,2 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen vuoteen 2030 mennessä. Julkisen talouden suunnitelmassa panostukset T&K-toimintaan ovat yhteensä lähes 3,2 miljardia euroa vuonna 2026 ja runsaat 3,4 miljardia euroa vuonna 2027.

Hallitus on jo aiemmin päättänyt merkittävistä T&K-rahoituksen kohdennuksista tuleville vuosille. Uusina päätöksinä yliopistojen tutkimuksen vahvistamiseen kohdistetaan 20 miljoonaa euroa vuonna 2026 ja 39 miljoonaa euroa vuodesta 2027 eteenpäin. Ammattikorkeakoulujen tutkimus- ja kehittämistoiminnan vahvistamiseen kohdistetaan 10 miljoonaa euroa vuonna 2026 ja 15 miljoonaa euroa vuodesta 2027 eteenpäin. Lisärahoitus kohdentuu korkeakoulujen tutkimus- ja kehittämistoimintaan, mutta sillä on vaikutuksensa myös korkeakoulujen opetukseen, sen laatuun ja opiskelijoiden mahdollisuuksiin osallistua esimerkiksi tutkimushankkeisiin jo opintojensa aikana.

Tieteen tietotekniikan keskus CSC:n T&K-toimintaan kohdennetaan lisärahoitusta 8 miljoonaa euroa vuonna 2026 ja 10 miljoonaa euroa vuodesta 2027 lähtien. Lisäyksellä vahvistetaan turvallisen ja suorituskykyisen suurteholaskennan ja datanhallinnan toimintaympäristön saatavuus myös poikkeustilanteissa. EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansalliseen vastinrahoitukseen

Valiokunnan lausunto SiVL 6/2025 vp

korkeakouluille ja valtion tutkimuslaitoksille osoitetaan lisäystä 5 miljoonaa euroa vuodesta 2027 lähtien jo aiemmin päätetyn 60 miljoonan euron lisäksi. Suomen Akatemialle osoitetaan puolestaan kertaluonteinen 8 miljoonan euron valtuuden lisäys hyvinvointialueiden T&K-toiminnan vahvistamiseen vuodelle 2027. Sivistysvaliokunta kannattaa julkisen talouden suunnitelmaan sisältyviä tutkimus- ja kehittämistoiminnan lisäpanostuksia ja niiden kohdennuksia.

Suomen talouskasvun ja kilpailukyvyn varmistamiseksi korkeakoulutettujen nuorten aikuisten osuutta pyritään nostamaan kohti 50:tä prosenttia ikäluokasta hallitusohjelman mukaisesti. Tähän liittyen julkisen talouden suunnitelmaan sisältyy korkeakouluille aiemmin päätettyjen kertaluonteisten lisäysten lisäksi yhteensä 3,8 miljoonan euron pysyvä lisärahoitus aloituspaikkojen lisäämiseen. Sivistysvaliokunta pitää myös positiivisena, että korkeakouluindeksit otetaan jatkosakin huomioon täysimääräisesti, mikä tarkoittaa yliopistoille ja ammattikorkeakouluille yhteensä noin 82 miljoonaa euroa vuonna 2026.

Toimintaympäristön muutokset ja lähivuosien taloushaasteet korostavat käynnissä olevan korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiotyön merkitystä. Tulevaisuudessa tarvitaan koko korkeakoulusektorin toiminnan tehostamista esimerkiksi yhteistyön keinoin, resurssien priorisoimista sekä yksityisen rahoituksen osuuden kasvattamista tutkimuksen ja koulutuksen rahoituksessa.

Taide ja kulttuuri. Taiteen ja kulttuurin määrärahoihin ehdotetaan noin 557 miljoonaa euroa vuodelle 2026 ja noin 549,5 miljoonaa euroa vuodessa vuodesta 2027 lähtien. Uudistuvan ja laajenevan Kansallismuseon toimintaan osoitetaan lisärahoitusta noin 2,7 miljoonaa euroa vuonna 2026, 2 miljoonaa euroa vuonna 2027 ja sen jälkeen pysyvänä lisäyksenä miljoona euroa vuodessa hallinnonalan sisäisenä siirtona. Sivistysvaliokunta pitää näitä panostuksia tarpeellisina. Lisäksi valiokunta pitää perusteltuna, että taiteen ja kulttuurin toimialan valtionosuuksiin, kansallisten taidelaitosten rahoitukseen ja ylimääräisiin taiteilijaeläkkeisiin sisällytetään lakisääteiset indeksikorotukset.

Valiokunta nostaa esiin myös julkisen talouden suunnitelman kirjauksen siitä, että tuleville Elinvoimakkeuksille esitetään yhteensä 30 miljoonan euron valtuus vuosille 2026—2028 kolmivuotiseen kokeiluun, jolla pyritään lisäämään pienten ja keskisuurten yritysten tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Tämä voi tarjota uusia mahdollisuuksia myös osalle taide- ja kulttuurialan yrityksistä.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Sivistysvaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Valiokunnan lausunto SiVL 6/2025 vp

Helsingissä 23.5.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Tuula Haatainen sd
varapuheenjohtaja Ari Koponen ps
jäsen Maaret Castrén kok
jäsen Eeva-Johanna Eloranta sd
jäsen Pia Hiltunen sd
jäsen Laura Huhtasaari ps
jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Milla Lahdenperä kok
jäsen Mia Laiho kok (osittain)
jäsen Mikko Ollikainen r
jäsen Nasima Razmyar sd
jäsen Sara Seppänen ps
jäsen Markku Siponen kesk
jäsen Jaana Strandman ps (osittain)
jäsen Oskari Valtola kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Maiju Tuominen

Valiokunnan lausunto SiVL 6/2025 vp Eriävä mielipide

Eriävä mielipide

Perustelut

Kuntatalous

Ennen puoliväliriihtä tehdyn Kuntatalousbarometrin mukaan lähes 70 prosenttia kuntien talousjohtajista ennakoivat oman kuntansa talousnäkömyyden huononevan seuraavan 12 kuukauden aikana. Neljäsosa vastaajista arvioi sopeutustarpeen olevan huomattava ja kaksi neljäsosaa kohtalainen. Valtaosa kunnista on tilanteessa, jossa niiden tulisi pystyä sopeuttamaan palveluverkkoaan sekä toimintaansa vastaamaan vähenevää väestöään ja sen seurauksena vähenevää rahoitusta.

Tällaisessa tilanteessa on virhe tehdä kuntien valtionosuuksiin leikkauksia. Tutkimuksen mukaan kannattavaa olisi pitää koulutukseen käytettävä rahoitus kunnissa nykytasolla eikä sitä pitäisi vähentää edes oppilasmäärän vähenemisen mukaisesti.

Hallitus päätti leikata 75 miljoonalla eurolla kuntien peruspalveluiden valtionosuutta vielä sen lisäksi, että kuntien valtionosuuden indeksejä päätettiin jo aiemmin leikata vuosittain yhdellä prosenttiyksiköllä. Tämä tarkoittaa ensi vuoden budjetissa 30,6 miljoonan euron leikkausta.

Koska valtaosa (yli 60 prosenttia) kunnan menoista koostuu kasvatuksen ja koulutuksen palveluiden tuottamisesta, vaikuttavat kuntatalouteen tehtävät muutokset myös peruspalveluiden, varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen järjestämiseen. Nämä ovat leikkauksia lapsilta ja nuorilta. Kokonaisuudessaan arvioidaan hallituksen päätösten vahvistavan kuntataloutta, mutta vaikutukset kuntiin ovat kuitenkin hyvin erilaiset. Noin puolella kunnista valtionosuudet VM:n arvion mukaan laskevat. Lisäksi yhteisöverokertymän alenemisesta syntyy myös riski koulutusleikkauksiin.

Tehdyt leikkaukset asettavat kuntapäätäjät niissä kunnissa, joissa valtionosuudet laskevat, vaikeaan tilanteeseen. 1.8.2025 voimaan tulevien lakiuudistusten toimeenpano edellyttää kolmen vuosiviikkotunnin lisäämistä vuosiluokille 1–6. Uusi oppimisen ja koulunkäynnin tuki edellyttää 0,122 tuntia ryhmäkohtaisia tukimuotoja oppilasta kohden viikossa. Uudistusten kustannusvaikutuslaskelmien perusteella niiden toteutus ei onnistu lain tavoitteiden mukaisesti ilman lisäresursseja.

Hallituksen nyt tekemät leikkaukset kunnille heikentävät uudistusten toimeenpanoa. Yleiskatteellista lisärahoitusta ei käytetä kaikissa kunnissa lisätunteihin eikä oppimisen ja koulunkäynnin tuen uudistamiseen. Näin ollen kaikissa kunnissa alakoulussa vuosiviikkotuntimäärä ei lisääntynyt 1.8.2025 nykyisestä tuntimäärästä kolmella vuosiviikkotunnilla eikä opettajia tai erityis- ja erityisluokanopettajia rekrytoida lisää toteuttamaan oppimisen ja koulunkäynnin tuen uudistusta. Tapa, jolla hallitus toteuttaa leikkaukset, ei ole oikeudenmukainen eri kuntia ja niissä asuvia lapsia sekä nuoria kohtaan.

Varhaiskasvatuksen ja koulutuksen osalta pitää unohtaa norminpurku. Normit osoittavat sen minimitason, joka kaikille on turvattu. Mikään laki ei estä tarjoamasta parempaa varhaiskasvatusta.

Valiokunnan lausunto SiVL 6/2025 vp Eriävä mielipide

ta tai koulutusta. Jos puramme normeja, tarkoittaa se käytännössä sitä, että luovumme yhdenvertaisista oikeuksista lailla turvattuun minimilaatuun. Onko Suomella todella varaa lähteä varhaiskasvatukseen ja koulutuksen alennusmyyntiin? Norminpurku on aina myös koulutusleikkaus. Jos jokin velvoite poistuu, leikataan kunnilta ja muilta opetuksen sekä koulutuksen järjestäjiltä myös rahat, jotka on velvoitteen hoitamiseen hallituksen mielestä tarvittu.

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatukseen täydennyskoulutusmalliin kohdennetaan JTS:n mukaan yhteistyössä C6-kaupunkien kanssa kuusi miljoonaa euroa vuosittain. C6-kaupungeille kohdennettava täydennyskoulutus on tärkeä avaus, mutta hallitus unohtaa Suomen muiden alueiden varhaiskasvatuksen ammattilaisten tarpeet. Tilanne on koko Suomessa heikko.

Riittävä, hyvinvoiva ja koulutettu henkilöstö on laadukkaan varhaiskasvatuksen perusta. Moniammatillisuus on suomalaisen varhaiskasvatuksen voimavara ja luo vahvan pohjan henkilöstön laaja-alaiselle osaamiselle. Kelpoisesta henkilöstöstä, erityisesti yliopistokoulutetuista varhaiskasvatuksen opettajista, on kuitenkin pulaa. Varhaiskasvatuksen osaamisen johtaminen ja kehittäminen sekä kelpoisen henkilöstön riittävydestä huolehtiminen vaativat suunnitelmallista koordinoitua kaikkialla Suomessa.

Hallitus jättää jälleen ottamatta huomioon lapsimäärän kasvun vaikutukset henkilöstömäärään. Asiayhteydessä ei tuoda esille tarvetta lisätä varhaiskasvatuksen opettajien ja muun henkilöstön koulutusmääriä. Varhaiskasvatuksen osallistumismäärän noston vaikutukset henkilöstötarpeeseen on arvioitava ja otettava huomioon aloituspaikkamäärien pysyvänä nostona.

Esi- ja perusopetus

Julkisen talouden niukkenevat resurssit ja kuntien erilaiset taloustilanteet ovat lisänneet koulujen välistä eriarvoisuutta, mikä uhkaa tasa-arvoisen perusopetuksen toteutumista. Taloudelliset raamit vaikuttavat ratkaisevasti opetuksen laatuun, laajuuteen ja oppimisen tuen mahdollisuuksiin, ja Karvin arviointien mukaan resurssien niukkuus heikentää opetuksen järjestämistä. Vaikka kansalliset oppimistulosten arvioinnit osoittavat, että alueelliset erot osaamisessa ovat pieniä, kaupunkien sisällä koulujen väliset erot voivat olla merkittäviä sosioekonomisten tekijöiden vuoksi. Tasa-arvoinen koulutus edellyttää paitsi riittävää rahoitusta myös laajempaa yhteiskuntapoliittista yhteistyötä muun muassa talous-, asunto- ja työllisyyspolitiikan kanssa. Koulutukseen vaikuttavat monet perheiden hyvinvointiin liittyvät päätökset, ja oppimiserot liittyvät vahvasti perheiden ja alueiden sosiaaliseen ja taloudelliseen eriytymiseen.

Karvin arvioinnit osoittavat, että perusopetukseen valmistavan opetuksen lisärahoitus on tarpeen. Suomalaiseen yhteiskuntaan integroitumisen kannalta on tärkeää, että kaikilla maahanmuuttotautaisilla, niin lapsilla, nuorilla kuin aikuisillakin, on todellinen mahdollisuus oppia ja opiskella suomen tai ruotsin kieltä ja tuntee kuuluvansa suomalaiseen yhteiskuntaan. Kielitaidolla on olennainen merkitys oppimisessa, sosiaalisten suhteiden rakentumisessa, yhteiskuntaan sosiaalistumisessa ja työllistymisessä. Vieraskielinen väestö keskittyy erityisesti kaupunkeihin, ja tästä seuraa eroja myös koulu- ja aluetasolla.

Valiokunnan lausunto SiVL 6/2025 vp Eriävä mielipide

Karvin perusopetuksen oppimistulosten arvioinneista käy ilmi, että lukemisharrastus on selvästi yhteydessä oppilaan osaamiseen. Lukemisharrastus tukee osaamisen kehittymistä sekä äidinkielenä että matematiikassa. Valitettavaa on, että lukemisharrastus näyttäytyy erityisesti korkeasti koulutettujen perheiden harrastuksena. Lukemiskokemuksia tulisi tarjota myös sellaisille lapsille, jotka eivät oma-aloitteisesti ja aktiivisesti ilmaise kiinnostusta lukemista kohtaan.

Toinen aste

EU/ETA-maiden ulkopuolelta tuleville toisen asteen opiskelijoille ollaan säätämässä lukukausimaksuja korkeakoulujen tapaan. Toisen asteen koulutuksesta ollaan tällä varjolla leikkaamassa 18 miljoonaa euroa. Hallitus on leikannut ammatillisesta koulutuksesta jo 120 miljoonaa ja normeja purkamalla 9 miljoonaa. Lukioon on aiemmin säädetty rahoitusleikkuri, joka leikkaa noin 100 miljoonaa joka vuosi lukiolle myönnetystä rahoituksesta.

Lukuvuosimaksujen säätämisen perusteella tehtävä leikkaus toteutetaan toisella asteella samaan tapaan kuin korkeakouluissa. Oletuksena leikkauksille on, että opiskelijoiden kokonaismäärä ei muutu, vaikka opinnoista tehdään maksullisia. Tämä on vastoin kysynnän ja tarjonnan lakia ja muuntuu siten väistämättä puhtaaksi koulutusleikkaukseksi, kuten se toteutui korkeakoulujenkin tilanteessa.

On tärkeää, että tunnistettuihin väärinkäytöksiin etsitään korjausratkaisuja. Malli, jossa rahoitusta leikataan mahdollisten lukukausimaksujen verran, ei ole sellainen. Useampi pieni lukio joutuu mahdollisesti lopettamaan toimintansa ulkomaalaisten opiskelijoiden opiskelun muuttuessa maksulliseksi ja siten mahdottomaksi. Lukioiden saavutettavuus heikkenee näillä alueilla ja vaikeuttaa alueiden nuorten kouluttautumista.

Lukiokoulutus. Lukiokoulutuksen järjestämisedellytykset ja saavutettavuus ovat olleet esillä koulutuspolitiikassa ja hallitusohjelmissa erityisesti 2010-luvun alusta lähtien. Ikäluokkien pieneneminen, kuntien toimintaympäristön eriytyminen ja julkisen talouden tilanne edellyttävät lukiokoulutuksen järjestämisen uudistamista, jotta koulutuksen saavutettavuus ja sivistyksellisten oikeuksien yhdenvertainen toteutuminen voidaan taata myös jatkossa erilaisilla alueilla sekä suomen ja ruotsin kielillä.

Ulkomaalaistaustaisten opiskelijoiden vastaanottaminen edellyttää lukioilta valmiuksia tarjota oppimisen tukea ja tarkoituksenmukaista kielitietoista opetusta opiskelijoille. Oppimisen tuki ja opiskelijoiden hyvinvointi on samalla lukioille laajempi haaste. Tutkimukset, arvioinnit ja selvitykset ovat osoittaneet, että oppilaiden ja opiskelijoiden hyvinvointi on heikentynyt, oppimisen tuen tarpeet lisääntyneet ja oppimistulokset laskeneet 2000-luvulla. Kunnat rahoittavat tällä hetkellä lukiokoulutustaan lakisääteisen asukasperusteisen rahoitusosuuden lisäksi merkittävästi myös itse. Laajat oppimisen tukeen liittyvät kehittämisvaatimukset ja -tarpeet edellyttävät myös valtion rahoituksen lisäämistä lukiokoulutukseen.

Ammatillinen koulutus. Kokonaisuudessaan ammatilliseen koulutukseen on kohdistunut leikkauksia, jotka eivät ole kohdistuneet tasaisesti kaikkiin järjestäjiin. Samalla ammatilliseen koulutukseen ollaan tekemässä merkittäviä uudistuksia. Rahoitusjärjestelmä uudistuu siten, että uusi rahoitusmalli on käytössä ensimmäisen kerran vuoden 2026 rahoituksesta päätettäessä. Oppimi-

Valiokunnan lausunto SiVL 6/2025 vp Eriävä mielipide

sen tuen uudistus astuu voimaan 1.8.2026. Lisäksi ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kahdensavuotinen kokeilu, johon valitaan enintään 40 koulutuksen järjestäjää, käynnistyy 1.1.2026. On tärkeää, että useiden samanaikaisten muutosten vaikutuksia ammatillisen koulutuksen laatuun, vaikuttavuuteen, osaamistavoitteiden saavuttamiseen ja koulutuksen saavutettavuuteen seurataan aktiivisesti.

Korkeakoulutus

Hallituksen keskeisimmät koulutusleikkaukset kohdistuvat tällä kertaa korkeakoulutukseen. Pysyviksi leikkauksista jää jopa noin 70 miljoonaa euroa. Tämä on täysin ristiriitaista sen kanssa, että tavoitteena on nostaa korkeakoulutettujen nuorten aikuisten määrä mahdollisimman lähelle 50:tä prosenttia vuoteen 2030 mennessä. Suomi jää jälkeen koulutustasossa kaikkia vertailumaitaan. Suomelta puuttuu parlamentaarinen yhteisymmärrys pitkän aikavälin suunnitelmasta ja rahoituksesta osaamis- ja koulutustasomme nostamiseksi. Työssä ei voida keskittyä vain valmistuneiden tutkintojen määrään, vaan myös opetuksen ja tutkimuksen laatuun, mitä perusrahoitus turvaa.

Valtionavustuksista ollaan leikkaamassa 52,7 miljoonaa euroa. Tästä 35,8 miljoonaa euroa kohdistuu yliopistoille ja 16,9 miljoonaa euroa ammattikorkeakouluille. Lisäksi korkeakouluille osoitettiin yhteensä 65 miljoonan euron leikkaukset perusrahoitukseen, joiden jakautumisesta yliopiston ja ammattikorkeakoulun välillä ei ole kerrottu. Tästä 65 miljoonan leikkauksesta tiedetään, että vuonna 2026 tehdään määräaikainen 30 miljoonan euron leikkaus ja vuonna 2027 määräaikainen 20 miljoonan euron leikkaus. Vuodesta 2028 alkaen leikataan pysyvästi 15 miljoonan euroa. Leikkaukset vastaavat 5–7 prosentin leikkausta korkeakoulujen perusrahoituksesta.

Yliopistojen perusrahoitus on vähentynyt 12,6 prosenttia vuosien 2013–2023 välillä, kun samanaikaisesti tutkintojen määrä on kasvanut 12,5 prosenttia, opiskelijamäärä 36,2 prosenttia ja vertaisarvioitujen tieteellisten artikkelien ja kirjojen määrä 8,7 prosenttia.

Vuoden 2028 pysyvä leikkaus vastaa ammattikorkeakoulujen rahoitusmallissa noin 3 800 vuositaisen tutkinnon rahoitusta. Hallituskauden aikana tehdyt leikkaukset tarkoittavat ensi vuonna ammattikorkeakouluille 51 miljoonan euron ja 5,4 prosentin laskua perusrahoitukseen.

Hallituksen päätökset vesittävät pitkälti myös tohtorikoulutuspilottin, jos pysyvää rahoitusta jatko-opiskeluun ei ole tulossa. Vaikka pilotti loppuu vasta 2028, niin ei ole johdonmukaista, että jatko-opintoihin ei tehtäisi panostuksia tällä välillä.

Perusrahoituksesta leikkaaminen vaikuttaa väistämättä heikentävästi koulutuksen laatuun. Rahoituksen väheneminen tarkoittaa koulutusten järjestämisedellytysten heikkenemistä eli myös vähemmän yksilö- tai pienryhmätason opetusta, ohjausta ja tukea. Lisäksi pysyvän perusrahoituksen väheneminen heikentää korkeakoulujen mahdollisuutta suunnitelmalliseen pitkäjänteiseen toiminnan kehittämiseen ja vaikeuttaa myös ulkopuolisen tutkimusrahoituksen kotiuttamista vastinrahoituksen puutteiden vuoksi.

Korkeakouluihin jo aiemmin kohdennetut resurssileikkaukset viimeisen 15 vuoden ajalta tarkoittavat, että ammattikorkeakoulut järjestävät tutkintokoulutuksen noin puolet pienemmällä rahoit-

Valiokunnan lausunto SiVL 6/2025 vp Eriävä mielipide

tuksella ja yliopistot kolmanneksen pienemmällä rahoituksella nyt kuin vuonna 2011. Korkeakoulujen rahoitustilanne opiskelijamääriin suhteutettuna jo nykyisellään jää jälkeen muista Pohjoismaista lähes kolmasosan, ja kohdistettujen leikkausten jälkeen tilanne on entisestään huonompi.

Julkisen talouden suunnitelmassa korkeakoulujen aloituspaikkoihin suunnattiin vain 3,8 miljoonan euron pysyvä lisärahoitus. Jo päätettyjen aiempien määräaikaisten rahoitusten lisäksi kehysriihen tiedotustilaisuudessa kerrottiin, että korkeakoulutuksen aloituspaikkoihin olisi tulossa uusi määräaikainen 100 miljoonan euron lisäys. Tästä ei ole kuitenkaan mitään mainintaa julkisen talouden suunnitelmassa. Kyseinen summa tulee löytää opetus- ja kulttuuriministeriön nykyisen rahoituskehysten ulkopuolelta, koska muuten se näyttäytyy lisäleikkauksena koulutukseen.

Suomi ei voi samaan aikaan leikata koulutuksesta ja odottaa sen tuottavan enemmän. Jos haluamme osajia, innovaatioita ja kansainvälistä vetovoimaa, meidän on investoitava ihmisiin — opiskelijoihin, opettajiin ja tutkijoihin.

Koulutustason nostoksi ei riitä, että nuoret saavat paikan korkeakoulusta. Koulutustason nosto vaatii aloituspaikkojen täysimääräistä rahoittamista ja riittäviä henkilöstöresursseja. Koulutuksen laadun varmistamiseksi ja koulutuksen läpäisyn parantamiseksi pitää huolehtia riittävästä oppimisen tuesta ja ohjauksesta sekä henkilöstön ja opiskelijoiden hyvinvoinnista. Koulutustason nostoa ei saa tavoitella oppimistavoitteita madaltamalla.

Tavoitteeksi asetetun koulutus- ja osaamistason nostamiseksi koko koulutuspolkua tulisi katsoa yhtenä jatkumona ja osoittaa siihen riittävästi resursseja. Koulutusmahdollisuuksien tasa-arvon ja osaamisen edistämisen tulisi näkyä konkreettisesti opetusmäärissä, resursseissa, rakenteissa ja arjen käytännöissä. Korkeakouluissa koulutetaan opettajia ja asiantuntijoita, joiden varaan koko koulutusjärjestelmän ja Suomen tulevaisuus rakentuu. Tämän vuoksi korkeakouluilla on keskeinen rooli osaamistason nostossa ja koulutuksellisen tasa-arvon edistämisessä. Vain vahvistamalla osaamista ja tukemalla erilaisista taustoista tulevia opiskelijoita voidaan rakentaa suomalaiselle koulutusjärjestelmälle vahva ja nykyistä tasa-arvoisempi tulevaisuus.

Hallitus ei tehnyt puoliväliriihessä myöskään päätöksiä kansainvälisten osajien veto- ja pitovoiman parantamiseksi. Tämä on parlamentaarisesti jaettu tavoite, ja se oli nostettu yhdeksi toimenpiteistä Murrin kasvutyöryhmän raportissa. Hallituksella olisi ollut useita keinoja edistää kansainvälisten osajien houkuttelua ja asettumista Suomeen. Suomen kansainvälistyminen ja osaamisperusteinen maahanmuutto vaativat nykyistä sujuvampia oleskelulupakäytäntöjä ja kotoutumisen tukea. Väitöskirjatutkijoille tulisi myöntää oleskelulupa koko väitöskirjaprosessin ajaksi, ja korkeakoulututkinnon suorittaneille tulisi mahdollistaa pysyvä oleskelulupa ilman lisäkriteereitä. Lisäksi kansainvälisille osajille on tarjottava mahdollisuus oppia suomea tai ruotsia työ- tai opiskeluaikana.

Avoim korkeakoulu. Hallituksen päätöksen mukaisesti avoimen korkeakouluopetuksen roolia kasvatetaan ja sen maksunperintää vapautetaan. Lisäksi tarjotaan mahdollisuus kokonaisten tutkintojen suorittamiseen avoimen väylän kautta. Päätös on valmisteltu kuulematta korkeakouluja eli päätöksen toimeenpanijoita.

Valiokunnan lausunto SiVL 6/2025 vp Eriävä mielipide

Tämä on selkeä muutos Suomen pitkään jatkuneelle käytänteelle opintojen maksuttomuudesta ja tutkintokoulutukseen hakeutumisesta. Vaarana on, että maksullisuuden laajentaminen sekä tutkintokoulutuksen ostamismahdollisuus lisäävät yhteiskunnassamme koulutuksen keskittymistä, sosioekonomisen taustan vaikutusta koulutustasoon ja eriarvoisuuskehitystä sekä muodostavat kahden kerroksen tutkintoja. Koulutuksen maksuttomuus on turvannut kaikille yhdenvertaiset mahdollisuudet kouluttautua, ja näin on oltava jatkossakin.

Esimerkiksi hallituksen kaavailema mahdollisuus suorittaa maksuttomasti 30 opintopistettä avoimessa korkeakouluissa ilman opiskelupaikkaa jääneille on linjassa aikaisemman käytännön kanssa.

Korkeakoulutuksen tulee säilyä Suomessa maksuttomana.

TKI. T&K-rahoituslain mukaisia uusia lisäyksiä suunnataan yliopistoille ja ammattikorkeakouluille yhteensä 30 miljoonaa euroa vuonna 2026 ja 54 miljoonaa euroa vuodesta 2027 lähtien. Rahoituksen painopiste on yliopistoissa siten, että yliopistot saavat vuoden 2026 lisäyksestä 20 miljoonaa euroa ja vuoden 2027 lisäyksestä 39 miljoonaa euroa. On kuitenkin huomioitava se tosiasia, että ammattikorkeakouluille vuonna 2015 amk-laissa vahvistettua TK-tehtävää ei edelleenkään tueta rahoituksellisesti riittävästi.

T&K-toiminnan rahoituslisäysten ja perusrahoitukseen tehtävien leikkausten seurauksena korkeakoulujen toiminnan ja henkilöstön painopiste siirtyy koulutuksesta ja ylimmän opetuksen antamisesta tutkimuksen puolelle. Tätä voi vauhdittaa myös se, että korkeakoulujen rahoitusmallissa vahvistettiin T&K-toimintaa koulutuksen rahoituksen kustannuksella.

Korkeakoulutukseen kohdennettujen leikkausten seurauksena tarvittavat tutkimus- ja kehityspainotukset jäävät valitettavasti tyhjän päälle osaajapulan vuoksi. Perusrahoitusleikkauksilla rapautetaan korkeakoulujen mahdollisuuksia kouluttaa T&K-toimintaan tarvittavia osaajia ja tutkijoita.

Opiskelijat. Hallitusohjelman mukaan puoliväliriihessä oli määrä päättää opintotuen kokonaisuudistuksen toteutuksesta ja tarkastella opintotuen tulo-rajojen tasoa. Kumpaakaan näistä riiheen osoitetuista päätöksistä ei tehty.

Orpon hallituksen toteuttamat toimet ovat leikkaamassa päätoimisen opiskelijan rahamuotoisia etuuksia joissain tilanteissa lähes kolmanneksella. Etuustaso tulee todennäköisesti laskemaan Pohjoismaiden heikoimmaksi ja selkeästi matalimmalle tasolle vuoden 1992 opintotuki uudistuksen jälkeen.

Seurauksena opiskelijoiden heikentyneestä etuustasosta opintolainaan turvautuminen tulee todennäköisesti lisääntymään entisestään. Opintolainakanta on tällä hetkellä kasvanut noin nelinkertaiseksi reilun kymmenen vuoden takaiseen verrattuna. Vastavalmistuneiden maisterien lainamäärät ovat nousseet alle 10 000 eurosta 24 714 euroon vuonna 2024. Nyt päätettyjen ja päätettävänä olevien toimien myötä velkaantumispaine tulee todennäköisesti lisääntymään ja mahdollisesti 30 000 tai 40 000 euron opintolainat tulevat olemaan tulevaisuudessa tyypillisiä.

Valiokunnan lausunto SiVL 6/2025 vp Eriävä mielipide

Taide- ja kulttuuri

Kulttuuri- ja taidealalta on leikattu sekä suoraan varsinaisesta kulttuuribudjetista että muualta kulttuurirahoituksesta, kuten Yleisradiosta. Monet toimijat, kuten taidefestivaalit, ovat kaatuneet, moni kiertue on peruutettu ja moni alan ammattilainen jäänyt työttömäksi. Samaan aikaan kulttuuripoliittinen selonteko arvioi, että kuntatalouden vaihtelevien tilanteiden vuoksi alueellinen eriarvoisuus kulttuuripalveluissa kasvaa.

Kuntien valtionosuuksien leikkauksilla on vaikutuksensa myös kulttuuri- ja kirjastotoimeen: laskennallisen vos-määrärahaileikkauksen osuus on kirjastoille 2 miljoonaa euroa ja miljoona kulttuurille.

Leikkauslistalla on myös 1,6 miljoonaa euroa kulttuuritilojen investointiavustuksiin.

Lastenkulttuurin valtionavustuksiin (2 milj. euroa vuodessa) ei olla tehty vuosien saatossa indeksikorotuksia, ja avustusten pariin on usean vuoden ajan tullut uusia toimijoita resurssin pysyessä samana. Jo ennestään pienten määrärahojen lasku on merkinnyt mittavia sopeuttamistoimia lapsille ja nuorille suunnatuissa taide- ja kulttuuripalveluissa, kuten avoimessa perhetoiminnassa, varhaiskasvatuksen ja koulupäivän aikana tapahtuvassa toiminnassa sekä erilaisissa tapahtumissa, työpajoissa ja näyttelyissä. Syrjäseuduilla tilanne on erityisen tukala.

Taidetestaajat-kulttuurikasvatusohjelma on vienyt kaikki Suomen kahdeksasluokkalaiset kahdelle taidevierailulle: lähialueelle omaan maakuntaan ja/tai valtakunnalliseen kohteeseen Helsinkiin jo vuodesta 2017. Ohjelman päärahoittajat ovat alusta lähtien olleet Suomen Kulttuurirahasto sekä Svenska kulturfonden. Eduskunta rahoitti toimintaa kausilla 2020—24, muttei enää kaudella 2024—25. Ohjelma on tavoittanut kahdeksasluokkalaiset nuoret lähes sataprosenttisesti kaikkina päättäneinä toimintakausinaan tavoittaen yhteensä jo yli 500 000 nuorta.

Säätiöt ovat käyttäneet ohjelmaan ja sen kehittämiseen kahdeksan lukuvuoden aikana lähes 40 miljoonaa euroa ja valtio toistaiseksi 5,15 miljoonaa euroa. Nykyinen rahoitus sopimus päättyy kesällä 2027, ja säätiöt ovat päättäneet lopettaa rahoituksen tähän. Taidetestaajat-ohjelman tulevaisuus pitää turvata.

TKI-toiminnan kasvutoimenpiteet jäävät taiteen ja kulttuurin toimijoiden osalta ohuiksi. Taiteen edistämiskeskuksen ja Business Finlandin rahoitusmahdollisuuksien väliin jää tällä hetkellä kriittinen kuilu, joka tarvitsisi oman rahoitusinstrumenttinsa: laadukkaan, kansainvälistä potentiaalia tai skaalautumisen mahdollisuutta omaavan taiteellisen sisällön ensimmäisen konseptointivaiheen. Suomi hukkaa jatkuvasti luovan talouden potentiaalia, koska meillä ei ole rahoitusinstrumentteja siihen, että pystyisimme hyödyntämään taiteellisia sisältöjä siinä vaiheessa, kun niitä voisi jalostaa liiketoiminnaksi.

Valtionhallinnon tuottavuussäästöjä jyvitetessä on tärkeä huomioida OKM:n hallinnonalan virastojen muutostilanne, Taiteen edistämiskeskuksen ja Kansallisen audiovisuaalisen instituutin yhdistyminen, joka vaatii vuonna 2026 kriittisiä resursseja toimintojen yhdistämiseen käytännössä — säästöt realisoituvat pidemmällä aikavälillä. Lisäleikkaukset pienten virastojen toimintame-

Valiokunnan lausunto SiVL 6/2025 vp Eriävä mielipide

noihin muutostilanteessa voivat muodostua kohtalokkaiksi perustehtävien ja -palveluiden hoitamisen kannalta.

Kulttuuria ja taidetta kehysriihen materiaaleissa sivutaan niukasti. On välttämätöntä, että kulttuurin ja taiteen alalla kulttuuripoliittisen selonteon toimenpideohjelma tulee olemaan merkittävä tulevien askelmerkkien määrittämisen paikka. Myöskään kasvutoimenpiteitä ei ole ulotettu koskemaan taide- ja kulttuurialaa tai edes luovia aloja sen laajemmassa määritelmässään. Tässä taas on varmistettava käynnissä olevan, työ- ja elinkeinoministeriön sekä opetus- ja kulttuuriministeriön johtamana, kasvustrategiatyön vaikuttavuus ja aito toimeenpanon mahdollisuus.

Liikunta

Liian vähäinen liikkuminen on yksi Suomen keskeisistä terveyshaasteista. Vain noin kolmannes lapsista ja nuorista, neljännes aikuisista ja alle viidennes ikäihmisistä liikkuu terveytensä kannalta riittävästi. Erityisen vähän liikkuvat toimintarajoitteiset henkilöt, joita on arviolta 15 % väestöstä.

Huolestuttavaa on myös se, että väestön terveys ja toimintakyky, jotka paranivat pitkään, ovat 2010-luvulta lähtien heikentyneet. Lihavuuden ja mielenterveysongelmien yleistyminen, työkyvyn heikkeneminen ja iäkkäiden toimintakyvyn pysähtynyt kehitys ovat esimerkkejä tästä. Noin 10 prosenttia suomalaisista sairastaa tyypin 2 diabetesta, josta suuri osa olisi ehkäistävissä elintapamuutoksilla, kuten liikunnalla.

Riittämätön liikunta aiheuttaa merkittäviä kustannuksia yhteiskunnalle. Näitä ovat muun muassa terveydenhuollon menot, tuottavuuden lasku, ikääntyneiden hoivakulut, syrjäytymisen seuraukset ja sosiaalietuksien kasvu. Arvioiden mukaan liikkumattomuuden kokonaiskustannukset ylittävät vuositasolla kolme miljardia euroa.

Suunnitelmassa ei ole osoitettu merkittäviä lisäpanostuksia valtion liikuntamäärärahoihin, mikä tarkoittaa, että rahoitus säilyy pääosin vuoden 2025 tasolla. Tämä voi rajoittaa erityisesti pienimuotoisten liikunnan edistämisen hankkeiden ja paikallistason toiminnan kehittämistä.

Vuoden 2025 valtion talousarviossa opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) liikuntatoimen budjetti on noin 154,8 miljoonaa euroa. Tämä on noin 10 miljoonaa euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa (165 miljoonaa euroa). Tämä lasku osoittaa, että liikunnan rahoitus on jo valmiiksi laskusuunnassa ennen uuden suunnitelmakauden alkua.

Hyvinvointialueiden vastuulla oleva ennaltaehkäisevä terveyden edistäminen, johon liikunta kuuluu, saa jatkossakin rahoitusta, mutta tiukentuva talouskuripolitiikka voi rajoittaa uusien liikuntahankkeiden käynnistämistä. Kuntien taloustilanne on suunnitelman mukaan edelleen haastava. Tämä voi johtaa siihen, että kuntien liikuntapalveluiden ylläpito ja kehittäminen jäävät vähemmälle huomiolle, ellei erillistä tukea osoiteta liikuntainfrastruktuuriin.

Liikuntapaikkarakentamisen investointiavustuksiin kohdentuu uusia säästöjä 2,4 miljoonaa euroa. Nykyisen hallituksen aikana liikuntapaikkarakentamisen määrärahat ovat vähentyneet merkittävästi. Vuosina 2016—2023 määrärahat olivat keskimäärin 32,7 miljoonaa euroa, mutta

Valiokunnan lausunto SiVL 6/2025 vp Eriävä mielipide

vuonna 2024 ne laskivat 25,5 miljoonaa euroon, ja vuonna 2025 ne ovat 17,5 miljoonaa euroa (vuonna 2026 noin 15 miljoonaa euroa). Tämä tarkoittaa, että määrärahat ovat noin puolet aiemmasta keskiarvosta. Kun rakennuskustannusindeksi otetaan huomioon, vuoden 2025 määräraha vastaa 14:ää miljoonaa euroa vuoden 2016 hintatasossa. Lisäksi liikuntapaikkarakentamisen määräraha suhteessa liikunnan kokonaisbudjettiin ei ole koskaan ollut näin pieni kuin nyt.

Nuorisotyö

Hallitus kertoi hallitusohjelmassaan yhdeksi tavoitteekseen lasten ja nuorten hyvinvoinnin vahvistamisen, mutta puoliväliriihen lopputulos on ainakin osittain ristiriidassa tämän tavoitteen kanssa. Vaikka nuorisotalon valtionrahoituksen jättileikkaukset vuodelle 2026 peruttiin, muut päätökset — kuten koulutuksen ja kuntien rahoituksen leikkaukset — uhkaavat nuorten hyvinvointia monella tasolla.

Nuorisotalon kokonaisrahoitus on kuitenkin laskenut yli 15 prosenttia verrattuna aikaan ennen Orpon hallituskautta.

Hallitus aikoo vahvistaa nuorisotyön roolia osana kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävää hyvinvointityötä. Tälle ei ole kuitenkaan osoitettu erikseen rahoitusta, joten on epäselvää, mitä tämä käytännössä tarkoittaa. Tällä viitattaneen koulunuorisotyöhön, mikä osaltaan on myös leikkausriskissä kuntien valtionosuusleikkausten vuoksi.

Nuorten syrjäytymisen ennaltaehkäisyyn ja korjaaviin toimenpiteisiin, nuorisotyön eri muotoihin sekä koulutukseen, kuntoutukseen ja työhön pääsemiseen liittyvät asiat ovat tällä hetkellä jakautuneet useamman ministeriön vastuulle. Kokonaiskuvan puute johtaa keskenään ristiriitaisiin politiikkatoimiin, ennustamattomiin lopputuloksiin ja tehottomuuteen.

Kun nuorten hyvinvointia ei tarkastella kokonaisuutena, sille ei ole myöskään painetta tai tosiasiallista mahdollisuutta asettaa tarkoituksenmukaisia tavoitteita eikä toteuttaa tavoitteita johdonmukaisesti. Tavoitetason puuttuminen estää paitsi onnistuneen johtamisen myös resurssien ohjaamisen kestäväällä tavalla nuorten hyvinvointia parantavaan työhön. Nuorten hyvinvointityö on osoitettava yhteen vastuuministeriöön, kuten hallitusohjelmassakin viitotetaan. Selkeimmin kokonaisuus asettuisi osaksi opetusministerin tehtävää, johon kuuluisi siten johdonmukaisesti lapsen ja nuoren kasvun kaaresta vastaaminen. Näin myös nuorisotyö asettuisi osaksi muuta nuori-keskeistä kasvatustyötä, mitä se tosiasiallisesti on.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Valiokunnan lausunto SiVL 6/2025 vp
Eriävä mielipide

Helsingissä 23.5.2025

Nasima Razmyar sd
Eeva-Johanna Eloranta sd
Tuula Haatainen sd
Pia Hiltunen sd
Hanna Kosonen kesk
Markku Siponen kesk